

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

MİDYAT MOR GABRIEL MANASTIRI VAKFI/TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru No. 13176/13)

KARAR

1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi • Mülkiyete saygı • Adli makamların, uzun bir süre boyunca kesintisiz olarak bir vakfın zilyetliğinde bulunan ve Süryani cemaatinin mezarlığının bir kısmını kapsayan bir taşınmazın tapu siciline başvuran vakıf adına tescil edilmesini reddetmesi • Usuli güvencelerin bulunmaması

STRAZBURG

3 Ekim 2023

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli düzeltmelere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2023. Bu gayriresmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Midyat Mor Gabriel Manastırı Vakfı/Türkiye davasında,

Başkan

Arnfinn Bårdsen,

Hâkimler

Jovan Ilievski,

Pauliine Koskelo,

Saadet Yüksel,

Lorraine Schembri Orland,

Frédéric Krenc,

Davor Derenčinović

ve Bölüm Yazı İşleri Müdürü Hasan Bakırcı'nın katılımıyla, Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde yer alan, Türk hukukuna tabi bir vakıf olan Midyat Süryani Deyrulumur Mor Gabriel Manastırı Vakfı'nın ("başvuran vakıf") 22 Ocak 2013 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvuruyu (no. 13176/13) ve tarafların görüşlerini dikkate alarak,

12 Eylül 2023 tarihinde kapalı oturumda gerçekleştirilen müzakerelerin ardından söz konusu tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

GİRİŞ

1. Dava, adli makamların, başvuran vakfa göre, uzun bir süre boyunca kesintisiz olarak kendi zilyetliğinde bulunan ve Süryani cemaatinin mezarlığının bir kısmını kapsayan bir taşınmazın tapu siciline başvuran vakıf adına tescil edilmesini reddetmesiyle ilgilidir. Başvuran vakıf, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesiyle güvence altına alındığı şekliyle, ulusal makamların mülkiyete saygı hakkını ihlal ettiklerini iddia etmektedir.

Başvuran vakıf ayrıca, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası ile 9 ve 14. maddelerini ileri sürmektedir.

OLAY VE OLGULAR

2. Başvuran vakıf, Osmanlı İmparatorluğu döneminde oluşturulmuş dini bir kurumdur. Hâlihazırda başvuran vakfın statüsü, kendisine tüzel kişilik kazandıran 13 Haziran 1935 tarih ve 2762 sayılı Kanun'la düzenlenmiştir. Başvuran vakıf, özellikle Mardin iline bağlı Midyat ilçesinde bulunan, dünyanın en eski manastırlarından biri olan ve 4. yüzyılda inşa edilen Mor Gabriel Manastırını yönetmektedir. Başvuran vakıf, Mardin Barosuna bağlı Avukat R. Sümer tarafından temsil edilmiştir.

3. Türk Hükümeti ("Hükümet"), kendi görevlisi olan, Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanı Hacı Ali Açıkgül tarafından temsil edilmiştir.

DAVANIN KOŞULLARI

A. Davanın Konusu

4. Dava, Mardin'de Dargeçit Belediyesinde bulunan, güncel olarak tapu sicilinde 263 ada, 15 parsel numarasıyla (bundan sonra metinde "15 no.lu parsel" olarak anılacaktır) ve 140,47 m²'lik bir alan olarak kaydedilen bir taşınmazın mülkiyetiyle ilgilidir. Başvuran vakfa göre, bu taşınmaz, daha önce Süryani cemaatinin ("Süryani", bir Doğu Hristiyan mezhebi) mezarlığının bir kısmını kapsamaktaydı. Dava dosyasından, bu mülkün, söz konusu tapu siciline güncel olarak başvuran vakıf adına mezarlık olarak tescil edilmiş olan 263 ada 19 parsel ile bitişik olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu taşınmazla ilgili adli işlemlere ilişkin ayrıntılar, aşağıda açıklanmıştır.

5. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanının ardından, 13 Haziran 1935 tarihinde 2762 sayılı Vakıflar Kanunu resmi olarak yayımlanmıştır. Bu Kanun, Osmanlı İmparatorluğunda gayrimüslim cemaatlerin yararına

oluşturulan kurumların tüzel kişiliğini kabul ederek, onlara, vakıf statüsü kazanabilmeleri için diğer unsurların yanı sıra gelirlerinin niteliğini ve miktarını belirtmeleri ve gayrimenkullerini bildirmeleri gereken bir beyannamede (“1936 Beyannamesi”, *Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı/Türkiye*, no. 34478/97, § 52, 9 Ocak 2007) bulunma yükümlülüğü getirmiştir. Başvuran vakıf, o sırada zilyetliğinde bulunan bazı mülkleri belirterek, söz konusu beyanname yükümlülüğüne uymuştur. Bununla birlikte başvuran vakıf, mevcut başvuruya konu olan mülk ve buna bitişik olan mezarlık da dâhil olmak üzere, kendisine ait olduğunu iddia ettiği birçok kilise ve mezarlıktan söz konusu belgede bahsedilmediğini açıklamaktadır. Başvuran vakıf, mevcut davada ulusal mahkemeler önüne getirilen anlaşmazlığa konu 15 no.lu parsel ile ilgili olarak 2006 yılına kadar ve diğer üç parsel ile ilgili olarak ise 2007 yılına kadar söz konusu mülklere tapusuz zilyetlik şeklinde sahip olduğunu ileri sürmektedir.,

6. Dosyadan, 1985 yılında, Dargeçit’te bulunan üç mezarlığın malikinin belirlenmesi amacıyla yerel idare tarafından idari bir soruşturmanın yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Bu soruşturmalar kapsamında, ifadesi alınan dört tanık, söz konusu mezarlıkların Hristiyanlara ve Aziz Gabriel Manastırını kastederek “kiliseye” ait olduğunu beyan etmiştir. Bununla birlikte belde belediye başkanı, bu arazilerin Belediye’ye, dolayısıyla Hazine’ye ait olduğunu ileri sürmüştür; diğer taraftan, ifadesi alınan yerel bilirkişiler, söz konusu arazilerin işgal edilmediğini ve dolayısıyla her zaman Hristiyanlara ait olduğunu ve Devletin kültürel mirasına dâhil olduğunu belirtmişlerdir. Diğer taraftan, beldede yaşayanlar tarafından düzenlenen bir belgeye göre, söz konusu taşınmazlar, ne Hazine’ye ne de herhangi bir özel kişiye ait olduğu gibi, bu taşınmazlar üzerinde herhangi bir kimsenin zilyetliği de bulunmamaktadır. Bu soruşturma sonucunda, yerel idare, Midyat’ta bulunan Milli Emlak Müdürlüğü tarafından 27 Kasım 1985 tarihinde sunulan bir talebe dayanarak, 13 Şubat 1986 tarihinde, söz konusu üç taşınmazın tapu siciline Hazine adına tescil edilmesine ilişkin idari bir

belge düzenlemiştir. İlgili taşınmazlar bu belgede aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

- “Çocuk Mezarlığı”, yüz ölçümü 880 m² (Tapu sicil kaydı: cilt no. 65, sayfa no. 84, sıra no. 34);
- “Büyük Mezarlık”, yüz ölçümü 3.600 m² (Tapu sicil kaydı: cilt no. 65, sayfa no. 84, sıra no. 35);
- “Küçük Mezarlık”, yüz ölçümü 780 m² (Tapu sicil kaydı: cilt no. 65, sayfa no. 84, sıra no. 36).

Başvuran vakfa göre, 1986 yılında “Büyük Mezarlık” olarak tapu siciline kaydedilen taşınmaz, 2007 yılında yapılan kadastro çalışması kapsamında daha sonra oluşturulan 263 no.lu adanın 15 ve 19 numaralı parsellerini tamamen kapsamaktaydı. Başvuran vakıf, söylemlerine dayanak olarak, sözü edilen “Büyük Mezarlık” ve parsellerin konumunun aynı olduğunu gösteren bir krokinin kopyasını ibraz etmiştir. Hükümet, 15 no.lu parselin hiçbir zaman mezarlık olarak belirlenmediğini ileri sürerek, bu iddiaya itiraz etmektedir.

7. Dosyada yer alan bilgilere göre, 2006 yılında, yani söz konusu taşınmazların kadastro işlemlerine tabi tutulmasından önce, Dargeçit Belediyesi ihtilaf konusu bölgede bulunan bir yolun genişletilmesi amacıyla çalışma başlatmıştır. Bu çalışmalar sırasında, 15 no.lu parsel üzerine dükkânlar da inşa edilmiştir.

8. 2007 yılında, kadastro çalışmasının uygulanmasıyla, aşağıda belirtilen dört parsel oluşturulmuş ve Hazine adına tescil edilmiş, ardından bu parseller kadastro kayıtlarında aşağıdaki şekilde numaralandırılmıştır:

- Tapu sicilinde cilt no. 65, sayfa no. 84, sıra no. 34 olarak belirtilen taşınmaz, 263 ada 10 parsel numarasıyla (yüz ölçümü 660,75 m²), “mezarlık” olarak kaydedilmiştir;
- Tapu sicilinde cilt no. 65, sayfa no. 84, sıra no. 35 olarak belirtilen taşınmaz, 263 ada 19 parsel numarasıyla (yüz ölçümü 2.347,45 m²), “mezarlık” olarak kaydedilmiştir; Kadastro teknisyenleri, köy muhtarı ve

bilirkişiler tarafından imzalanan kadastro tutanağında, söz konusu taşınmazın Hazine'ye ait olduğu ve Hristiyanlar tarafından mezarlık olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Ayrıca, kadastro kayıtlarında arazinin belirtilen yüz ölçümünün yani 3.600 m² ile 2.347,45 m² gerçek alanı arasında bir fark bulunduğu, bu farkın, hesaplama yönteminde bir farklılıktan ve yolun genişletilmesinden kaynaklanmış olabileceği tespit edilmiştir.

- Tapu sicilinde cilt no. 65, sayfa no. 84, sıra no. 36 olarak belirtilen taşınmaz, 266 ada 1 parsel numarasıyla (yüz ölçümü 225,89 m²), “mezarlık” olarak kaydedilmiştir;

- Mevcut başvuruya konu olan taşınmaz, 263 ada 15 parsel numarasıyla, “kargir dükkân” olarak kaydedilmiştir; Yukarıda belirtildiği şekliyle imzalanan kadastro tutanağında, tutanağı imzalayan köy muhtarı ve bilirkişilerin, tapu veya vergi kayıtlarında bu mülkle ilgili herhangi bir ibarenin bulunmadığını oy birliğiyle belirtmeleri sebebiyle, söz konusu taşınmazın, Hazine adına tescil edilmesine karar verildiği, çok eski zamanlardan beri Devlet Hazinesi'ne ait bir mülk olduğu ve Hazine tarafından dükkân olarak kullanıldığı belirtilmiştir.

B. Başvuran vakıf tarafından yapılan başvuru

9. Başvuran vakıf, 28 Ocak 2008 tarihinde, Dargeçit Kadastro Mahkemesi (“Kadaastro Mahkemesi”) önünde kadastro çalışması sonuçlarına itiraz ederek, iki ayrı hukuk davası başlatmıştır. İlk dava, kadastro kayıtlarında sırasıyla 263 ada 10 ve 19 no.lu parsel ile 266 ada 1 no.lu parsel numaralarıyla kaydedilen taşınmazların Hazine adına tescilinin iptalini ve “Süryani Mezarlığı” olarak ilgili Vakıf adına tescil edilmesini amaçlamıştır.

İkinci dava kapsamında, başvuran vakıf, 15 no.lu parselin de, dükkânların inşa edilmesinden önce söz konusu mezarlığın bir kısmını teşkil ettiğini ileri sürerek, tapu siciline vakıf mirası olarak kendi adına tescil edilmesini talep etmiştir. Başvuran vakıf özellikle, söz konusu parselin aslında 19 no.lu

parsele dâhil olduğunu ve yol çalışmaları sırasında mezarlık duvarının içe alınması sebebiyle imar yolu artığı haline dönüşmesinin ardından 2006 yılında oluşturulduğunu eklemiştir.

Başvuran vakıf, iki davaya da dayanak olarak, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile Lozan Antlaşması'nın dini azınlıkların dini mirasının korunmasına ilişkin hükümlerini ileri sürmüştür.

10. Kadastro Mahkemesi, 11 Mart 2008 tarihinde, iki davanın birleştirilmesine karar vermiştir. Başvuran vakıf, bu mahkeme önünde kazandırıcı zamanaşımı kuralları bakımından ihtilaf konusu taşınmazları çok uzun süredir zilyetliğinde bulundurduğunu iddia etmiş ve ilgili taşınmazların çok uzun zamanlardan beri, Süryani cemaatinin diğer Türk veya Avrupa şehirlerine göç ettiği 1980'li yıllara kadar aktif olarak Süryani mezarlığı olarak kullanıldığını ve bu nedenle bunların, kazandırıcı zamanaşımı yoluyla edinildiğini ileri sürmüştür.

11. Kadastro Mahkemesi, 6 Haziran 2008 ve 27 Şubat 2009 tarihlerinde, söz konusu taşınmazları teknik bilirkişiler, mahalli bilirkişiler ve tanıklar eşliğinde keşiflerle incelemiştir. Bu incelemeler sırasında, özellikle aşağıdaki hususların belirtildiği iki inceleme tutanağı düzenlenmiştir.

Teknik bilirkişiler, bu taşınmazların belirli kısımlarında eski mezarların ve 19 no.lu parselde (263 ada) Azize Marie Kilisesi adı verilen harap bir kilisenin varlığını tespit etmiştir. Bu inceleme bağlamında, 263 ada 10 no.lu parsel ve 266 ada 1 no.lu parselin duvarlarla çevrili olduğu ve ayrıca içerisinde eski mezarlar bulunduğu tespit edilmiştir. Bilirkişiler, 15 no.lu parselin, yol ile 19 no.lu parsel arasında bulunduğunu ve buraya on dükkân inşa edildiğini kaydetmiştir. Ayrıca yirmi ila otuz yıldan beri bu arazilere hiçbir cenazenin gömülmediği belirtilmiştir.

Yine söz konusu tutanaklardan anlaşıldığı üzere, birçok yerel tanığın ifadesi alınmıştır. Bu tanıkların tamamı, söz konusu dört taşınmazın daha önce bir bütün olduğunu ve dolayısıyla bölgenin Süryani cemaati tarafından mezarlık olarak kullanıldığını belirtmiştir. Tanıklar diğer taraftan, yol

çalışmaları sırasında, 15 no.lu parsele karşılık gelen yere dükkânların inşa edildiğini ekleyerek, eski mezarlık duvarının yıkılıp yeni duvarların inşa edildiğini ve daha sonra bu dükkânların esnafa kiralandığını belirtmiştir.

Ayrıca tanıklardan biri, geçmişte bu dört taşınmazı bir sokağın ayırdığını ve bunların tamamının, onları mezarlık olarak kullanan başvuran vakfa ait olduğunu belirtmiştir.

12. Kadastro Mahkemesi tarafından tayin edilen bilirkişi, 19 Mart 2009 tarihinde, söz konusu taşınmazların güncel durumuna ilişkin raporunu sunmuştur. Bilirkişi bu raporda, 15 no.lu parsel dışındaki diğer üç parselde mezarlık bulunduğunu, 15 no.lu parselin gayrimenkul olarak kullanıldığını, 263 ada 10 ve 19 no.lu parseller ile 266 ada 1 no.lu parselin duvarlarla çevrili olduğunu, burada yöre halkının söylediğine göre, yedi ila sekiz yüz yıl önce inşa edilmiş önceden kilise olarak kullanılan harap bir binanın bulunduğunu ve yine yöre halkına göre, yolun eski bir mezarlık alanını işgal ettiği ve Midyat bölgesindeki kamuya açık yollardan birini teşkil ettiği açıklamıştır.

13. Kadastro Mahkemesi, 18 Mayıs 2009 tarihli bir kararla, başvuran vakfın taleplerinin tamamını reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, dava dosyasına eklenen tanık beyanlarının içeriği, bilirkişilerin vardıkları sonuçlar ve -eski tapu belgeleri ve kadastro kayıtlarını içeren- belgeler ile gerçekleştirilen keşifler sırasında yapılan tespitlerin kapsamı detaylı olarak açıklanmıştır. Bununla birlikte kararda, dini azınlıklara ait vakıflar tarafından mülkiyet edinilmesine ilişkin koşullarla ilgili Yargıtay kararlarına yer verilmiş ve aşağıdaki hususlar eklenmiştir:

“(…) Somut olayda ise zilyetlikle kazanım koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediğinden önce araştırılması gerekli bu husus nazara alınarak incelenen [1936] beyannamede dava konusu taşınmazların beyannamede yer aldığına dair açıklık bulunmamaktadır (...). Ayrıca bahsi geçen beyannamede davacı vakfın zilyetlik sureti ile mal iktisap edebileceğine dair açık hüküm de yer almamaktadır. Bu nedenlerle davacı vakfın tescil talebinin tüm dava konusu taşınmazlar açısından reddi gerektiği kanaatine varılmıştır.”

Kadastro Mahkemesi ayrıca, dosyada yer alan unsurlardan ve keşif tutanaklarından, 15 no.lu parsel hariç söz konusu diğer üç parselin, mezarlık olarak kullanıldığının anlaşıldığı kanaatine varmıştır ve Türk hukukunda, mezarlıkların mülkiyetinin ancak terk edilmiş mezarlıklarla ilgili olarak kazandırıcı zamanaşımı yoluyla kazanılabildiğini fakat mevcut davada böyle bir durumun söz konusu olmadığını hatırlatmıştır.

14. Başvuran vakıf, Kadastro Mahkemesinin Yazı İşleri Müdürlüğüne 14 Ağustos 2009 tarihinde sunduğu bir dilekçeyle, 18 Mayıs 2009 tarihli karara karşı itirazda bulunarak bu kararın bozulmasını talep etmiştir. Başvuran vakıf, özellikle 5737 sayılı Kanun gereğince, dini azınlıklara ait derneklerin, kazandırıcı zaman aşımı yoluyla mülkiyet edinebileceğini ileri sürmüştür. Başvuran vakıf ayrıca, dini cemaatlere ait mezarlıkların, geçmişe dönük bir statüye sahip oldukları kanaatine vararak, bu konuda ihtilaf konusu arazilerin, bölgede yaşayan Süryani cemaatinin mezarlığını kapsadığını ileri sürmüştür. Başvuran vakıf, 15 no.lu parsel ile ilgili olarak, söz konusu taşınmazın, artık mezarlığa dâhil olmadığını kabul ederek, 1986 yılında Hazine adına tescil edildiği sırada kazandırıcı zamanaşımı koşullarının karşılandığı kanaatine varmıştır.

15. Yargıtay, 9 Mayıs 2011 tarihli bir kararla, 18 Mayıs 2009 tarihli kararı 15 no.lu parsel ile ilgili olduğu gerekçesiyle onamıştır. Yargıtay bu kararı verirken, aşağıdaki hususları belirterek, kazandırıcı zamanaşımı koşullarının, Kadastro Kanunu'nun 14. maddesi anlamında kendi açısından bir araya gelip gelmediği hususuna dayanmıştır:

“[İlgili] taşınmaz üzerinde tespit gününde, [başvuran vakıf] yararına (...) Kadastro Kanunu'nun 14. maddesi hükmünde öngörülen kazandırıcı zamanaşımı zilyetliği ile taşınmaz edinme koşullarının gerçekleşmediği, [başvuran vakfın] taşınmaz üzerinde zemini ekonomik amacına uygun olarak kullanmak koşuluyla iktisap sağlayan süreye ulaşan zilyetliğinin bulunmadığı, mahkemece yapılan keşif, uygulama ve toplanıp değerlendirilen delillerle belirlenmiştir. Bu nedenler ve hükümde gösterilen diğer gerekçelere göre [başvuran vakfın] temyiz itirazlarının reddi ile 263 ada 15 parsel sayılı taşınmazla ilgili hükmün onanmasına, (...).”

Yargıtay, diğer parsellerle ilgili olarak, öncelikle 5737 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince, cemaat vakıflarının, 3402 sayılı Kadastro Kanunu uyarınca, kazandırıcı zamanaşımı şartlarının yerine getirilmesi şartıyla, 1936 beyannamelerinde belirtilmeyenler de dâhil olmak üzere taşınmaz edinebileceklerini tespit ederek, ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. Yargıtay ardından, ilke olarak, mezarlıkların kazandırıcı zamanaşımı yoluyla edinilemeyen araziler olmasına rağmen, 3998 sayılı Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanun'un 1. maddesinde dini azınlıklara ait vakıflarla ilgili olarak özel bir statü öngörüldüğünü hatırlatmıştır. Yargıtay ayrıca aşağıdaki kanaatlere varmıştır:

“Somut olaya gelince, dava konusu 263 ada 10 ve 19 no.lu parseller ile 266 ada 1 parsel sayılı taşınmazların öncesinde bütün halde davacı vakfa ait kilise ve mezarlık olarak kullanıldığı, halen çok sayıda mezarın sözü edilen taşınmazlar üzerinde bulunduğu ve yalnız Süryani vatandaşların ölülerinin defnedildiği bir yer olarak kullanılırken, 266 ada 1 parsel sayılı taşınmazın yol geçirilmesi nedeniyle diğer iki taşınmazdan ayrıldığı ancak halen mezarlık niteliğinde olduğu ve davalı Hazine tarafından 13 Şubat 1986 tarihinde idari yoldan tapuya tescil edildikleri, kaydın oluşum tarihi olan 1986 tarihine kadar davacı vakıf yararına 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 14. maddesi anlamında öngörülen kazandırıcı zamanaşımı zilyetliği ile taşınmaz edinme koşullarının gerçekleştiği, idari yoldan davalı Hazine adına oluşan tapu kaydının davacı vakfi bağlamadığı mahkemece yapılan keşif, uygulama ve toplanıp değerlendirilen delillerle belirlenmiştir. Bu nedenlerle ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 2, 3 ve 12. maddeleri ile 3998 sayılı Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanun'un 1. maddesi hükmüne göre [bu] taşınmazların, [söz konusu] vakıf adına tescil edilmesi gerekirken, delillerin takdirinde yanılığa düşülerek yazılı şekilde hüküm kurulması isabetsiz, davacı tarafın temyiz itirazları yerinde görüldüğünden kabulü ile (...)”

16. Başvuran vakıf, 22 Ağustos 2011 tarihinde, Sözleşme'nin 6, 9 ve 14. maddeleri ile 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesini ileri sürerek, 9 Mayıs 2011 tarihli karara karşı karar düzeltme talebinde bulunmuştur. Başvuran vakıf, tanıkların ifadelerinden, ihtilaf konusu taşınmazların tamamının bir bütün olduğunun, 15 no.lu parselin 19 no.lu parselin bir parçası olduğunun ve 2006

yılında dükkânların inşa edilmesine kadar bu parselin de, Süryani cemaatinin üyeleri tarafından diğer taşınmazlarla aynı şekilde mezarlık olarak kullanıldığını anlaşıldığını iddia etmiştir. Başvuran vakıf, söz konusu parselin, 2006 yılında gerçekleştirilen yol çalışmaları sırasında mezarlık duvarının içe alınması sebebiyle oluşturulduğunu ve ardından bu araziye Dargeçit Belediyesi tarafından dükkânların inşa edildiğini belirtmiştir. Bu bağlamda başvuran vakıf, yol ile 19 no.lu parsel arasında yeni bir parsel oluşturulmasının, 19 no.lu parselin gerçek yüzölçümü ile kadastro kayıtlarında belirtilen yüzölçümü arasındaki farklılığı açıkladığı kanaatine varmıştır. Başvuran vakıf ayrıca, 2006 yılından önce ihtilaf konusu parselin ne amaçla oluşturulduğunun belirlenmesi için ek bir inceleme yapılabileceğini belirtmiştir. Başvuran vakıf son olarak, kazandırıcı zamanaşımı koşullarının, dükkânların inşa edildiği tarihten önce hem 15 no.lu parsel hem de söz konusu diğer taşınmazlar bakımından karşılandığını ileri sürmüştür.

17. Başvuran vakıf, 29 Kasım 2011 tarihinde, Yargıtaya, ilk görüşlerinde sunduğu iddialarını yinelediği ve mezarlığın bir kısmının, yol genişletme amacıyla kullanıldığını ve tapu sicilinde 15 no.lu parsel olarak tescil edildiğini, dolayısıyla kendisine göre, bu arazinin aslında 19 no.lu parselin bir kısmı olduğunu gösteren bir kroki sunduğu ek bir dilekçe vermiştir.

18. Yargıtay, 13 Eylül 2012 tarihinde, başvuran vakıf tarafından ileri sürülen iddialara yanıt vermeden, karar düzeltme talebini reddetmiştir. Kararın, 15 no.lu parsel ile ilişkin -yani mevcut başvuruya konu olan- kısmı, böylelikle kesinleşmiştir.

19. Kadastro Mahkemesi, 18 Şubat 2013 tarihli bir kararla, diğer üç taşınmazla ilgili olarak Yargıtay kararına uyarak, bu taşınmazların tapu siciline başvuran vakıf adına tescil edilmesine karar vermiştir.

20. Yargıtay, 11 Kasım 2013 tarihli bir kararla, 18 Şubat 2013 tarihli kararı onamıştır.

C. Taşınmazların güncel mülkiyet durumu

21. İç hukukta görülen davalar sonucunda, 263 ada 10 ve 19 no.lu parseller ile 266 ada 1 no.lu parsel, tapu siciline başvuran vakıf adına “mezarlık” olarak tescil edilmiştir. Diğer taraftan, 15 no.lu parsel halen tapu siciline Hazine adına tescil edilmiş durumdadır.

22. Hükümet, Mahkemeye kopyasını ibraz etmediği, mahalli idarenin 18 Haziran 2020 tarihli bir raporuna dayanarak, 15 no.lu parselde on dükkân bulunduğunu açıklamakta ve bu parselin, dikenli tellerle yükseltilmiş bir duvarla çevrili olan 19 numaralı parsel ile bitişik olduğunu eklemektedir. Hükümet, bu rapora göre, bu raporun yüzlerce yıldır var olan mezarlığın duvarı olduğunu ve söz konusu dükkânların inşasından önce 15 numaralı parselin mezarlık olarak değil yol olarak kullanıldığını eklemektedir.

D. Başvuran vakıf tarafından 5737 sayılı Kanun’un (geçici) 11. maddesine dayanılarak yapılan başvuru

23. Başvuran vakıf, belirtilmeyen bir tarihte, Vakıflar Genel Müdürlüğüne, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu’nun 11. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, diğer otuz taşınmazın daha mülkiyetini edinmeye yönelik bir talep sunmuştur. 28 Kasım 2011 tarihinde kabul edilen bu hükümde, dini azınlıklara ait vakıflar için 1936 beyannamesinde belirtilen taşınmazların tapu siciline kendi adlarına tescil edilmesini talep etme imkânı öngörülmektedir.

24. Vakıflar Meclisi, 7 Ekim 2013 tarihli bir kararla, 1936 beyannamesinde yer alan on iki taşınmazı başvuran vakfa iade ederek, başvuran vakfın talebini kısmen kabul etmiştir.

İLGİLİ HUKUKİ ÇERÇEVE VE İÇ HUKUK UYGULAMASI

I. TÜRK MEDENİ KANUNU

25. Türk hukukunda, bir taşınmaz malın tapu siciline tescil edilmesi, ilke olarak, mülkiyet hakkını oluşturan tek hukuki işlemdir. Nitekim Türk Medeni Kanunu’nun (4721 sayılı Kanun, 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir) 705. maddesi uyarınca, taşınmaz mülkiyetinin kazanılması için tapu siciline tescil şarttır.

26. Türk Medeni Kanunu’nun 713. maddesinin 1 ve 2. fıkraları uyarınca;

“Tapu kütüğünde kayıtlı olmayan bir taşınmazı davasız ve aralıksız olarak yirmi yıl süreyle ve malik sıfatıyla zilyetliğinde bulunduran kişi, o taşınmazın tamamı, bir parçası veya bir payı üzerindeki mülkiyet hakkının tapu kütüğüne tesciline karar verilmesini isteyebilir.

Aynı koşullar altında, maliki tapu kütüğünden anlaşılamayan (...) bir kimse adına kayıtlı bulunan taşınmazın tamamının veya bölünmesinde sakınca olmayan bir parçasının zilyedi de, o taşınmazın tamamı, bir parçası veya bir payı üzerindeki mülkiyet hakkının tapu kütüğüne tesciline karar verilmesini isteyebilir.”

II. 3402 SAYILI KADASTRO KANUNU VE 3998 SAYILI MEZARLIKLARIN KORUNMASI HAKKINDA KANUN

27. 3402 sayılı ve 3 Temmuz 1987 tarihli Kadastro Kanunu’nun 14. maddesi gereğince:

“(…) taşınmaz mal, çekişmesiz ve aralıksız en az yirmi yıldan beri malik sıfatıyla zilyetliğini belgelerle veya bilirkişi veyahut tanık beyanlarıyla ispat eden zilyedi adına tespit edilir. (...)”

28. Aynı Kanun’un 16. maddesi gereğince, Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan, kamu hizmetinde kullanılan mezarlıklar, tapu siciline Hazine veya ilgili mahalli idare tüzel kişiliği adına tescil edilir.

29. 13 Haziran 1998 tarihinde yürürlüğe giren 3998 sayılı Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanun’un 1. maddesi aşağıdaki şekildedir:

MİDYAT MOR GABRIEL MANASTIRI VAKFI/TÜRKİYE KARARI

“Devlet mezarlığı, (...) cemaatlere ait özel statüsü bulunan mezarlıklar hariç, umumi mezarlıkların mülkiyeti belediye bulunan yerlerde belediyelere, köylerde köy tüzel kişiliklerine aittir.

Bu yerler satılamaz ve kazandırıcı zamanaşımı zilyetliği yolu ile iktisap edilemez.”

30. Hükümet, Türk hukukunda kazandırıcı zamanaşımı koşullarını açıkladıktan sonra, dini cemaatlere ait vakıfların, özel bir statüden faydalandıklarını ve cemaatleri tarafından mezarlık olarak kullanılan arazilerin mülkiyetini elde etme imkânlarının bulunduğunu açıklamaktadır.

III. 5737 SAYILI KANUN VE TAŞINMAZLARIN VAKIFLARA İADESİ

31. 27 Ağustos 2011 tarihinde kabul edilen 5737 sayılı Kanun’un (geçici) 11. maddesinin ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

“Cemaat vakıflarının;

a) 1936 Beyannamesinde kayıtlı olup malik hanesi açık olan taşınmazları,

b) 1936 Beyannamesinde kayıtlı olup kamulaştırma, satış ve trampa dışındaki nedenlerle Hazine, Vakıflar Genel Müdürlüğü, belediye ve il özel idaresi adına kayıtlı taşınmazları,

c) 1936 Beyannamesinde kayıtlı olup kamu kurumları adına tescilli olan mezarlıkları ve çeşmeleri, tapu kayıtlarındaki hak ve mükellefiyetleri ile birlikte bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on iki ay içinde müracaat edilmesi halinde, Meclisin olumlu kararından sonra, ilgili tapu sicil müdürlüklerince cemaat vakıfları adına tescil edilir.

(...)”

32. Hükümet, Mahkemeye, Vakıflar Meclisi tarafından 27 Aralık 2012 tarihinde kabul edilen taşınmazların iadesine ilişkin bir kararı sunmuştur. Vakıflar Meclisi bu kararda, 5737 sayılı Kanun’un (geçici) 11. maddesine dayanarak, 1936 beyannamesini sunmayan İzmir Musevi Cemaati Vakfı’na dört taşınmazın iadesine karar vermiştir. Vakıflar Meclisi, bu kararı verirken, ilgili vakfın zilyetliğinde bulundurduğu söz konusu taşınmazların, kadastro kayıtlarında vakıf adına kayıtlı olmasına rağmen, tapu siciline söz konusu

vakıf adına tescil edilmediğini tespit etmiştir. Diğer taraftan, karardan, tapu siciline Hazine adına tescil edilmiş hiçbir taşınmazın, söz konusu vakfa iade edilmediği anlaşılmaktadır.

33. Diğer taraftan, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu, 27 Mart 2018 tarihinde yürürlüğe giren geçici 13. madde ile tamamlanmıştır. Bu maddede, Vakıflar Meclisinin özellikle Türkiye’de bulunan Süryani cemaatine ait vakıflar adına tapuya tescilini sağladığı elli altı taşınmaz listelenmektedir. Başvuran vakıf, bu hükme dayanarak, burada öngörülen elli altı taşınmazın ellisinin kendi adına tescil edilmesi için talepte bulunmuştur. Vakıflar Meclisi, 8 Mayıs 2018 tarihli bir kararla, bu talebi kabul etmiş ve ilgili taşınmazlar, yani ibadet yeri, mezarlık ve benzer mülkler, tapu siciline başvuran vakıf adına tescil edilmiştir. Bununla birlikte, davaya konu olan 15 no.lu parsel, iade edilen taşınmazlar arasında bulunmamaktadır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME’NİN 9. MADDESİ İLE SÖZLEŞME’YE EK 1 NO.LU PROTOKOL’ÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

34. Başvuran vakıf, kendisine göre Süryani cemaatinin mezarlığına dâhil olan 15 no.lu parselin, tapu siciline kendi adına tescil edilmesi talebinin, ulusal makamlar tarafından reddedilmesinin, Sözleşme’nin 9. maddesi ile 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesi tarafından güvence altına alınan hakları kendi açısından ihlal ettiğini ileri sürmektedir.

Sözleşme’nin 9. maddesi aşağıdaki şekildedir:

“1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir; bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, kamuya açık veya kapalı ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.

2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, sadece yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlık veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli sınırlamalara tabi tutulabilir.”

1 No.lu Protokol’ün 1. maddesinin somut olayla ilgili kısımları aşağıdaki şekildedir:

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

(...)”

A. İLK GÖRÜŞLER

35. Mahkeme, başvuran vakıf tarafından Sözleşme’nin 9. maddesi ile 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesi açısından kendisine sunulan şikâyetlerin, aynı olgularla ilgili olduğunu, yani kendisine göre Süryani cemaatinin mezarlığına dâhil olan 15 no.lu parselin tapu siciline kendi adına tescil edilmesine yönelik talebinin reddedilmesiyle sonuçlanan hukuk davasıyla ilgili olduğunu gözlemlemektedir. Bununla birlikte Mahkeme, taraflar arasında, 2006 yılında gerçekleştirilen dükkân inşasından önce 15 no.lu parselin konumu konusunda bir ihtilaf bulunduğunu tespit etmektedir. Başvuran vakıf, bu tarihte gerçekleştirilen çalışmalardan önce, söz konusu taşınmazın bölgede yaşayan Süryani cemaatinin mezarlığının bir kısmını teşkil ettiğini belirtmekte ve mülkiyet hakkını elde etmek için kazandırıcı zamanaşımı süresini ileri sürmektedir. Hükümet, bu iddiaya itiraz etmekte ve ihtilaf konusu taşınmaz üzerinde zaten daha önce bir yol bulunduğunu ve dolayısıyla bu arazinin asla mezarlık olarak kullanılmadığını ileri sürmektedir.

36. Mahkeme, bu anlaşmazlık karşısında, davayı 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesi alanında incelemenin uygun olduğuna hükmetmektedir. Dolayısıyla Mahkeme, her şeyden önce, başvuran vakfın bulunduğu hukuki konunun, bu

hükümün uygulama alanına girebilecek nitelikte olup olmadığını belirlemelidir. Bu bağlamda Mahkeme, kendisine göre söz konusu taşınmazın, Süryani cemaatinin dini yaşamıyla bağlantılı özel bir kullanımla nitelendirilmesi sebebiyle, başvuran vakfın, 2006 yılından önce, ihtilaf konusu taşınmazın, bölgede yaşayan Süryani cemaatinin mezarlığına dâhil olduğu iddiasını kaydetmektedir. Dolayısıyla Mahkeme, ölümlerin gömülme şeklinin, Sözleşme'nin 9. maddesi anlamında, dini bir topluluğun dini uygulamalarının temel bir unsurunu temsil ettiğini dikkate alarak (*Johannische Kirche ve Peters/Almanya* (k.k.), no. 41754/98, 10 Temmuz 2001 ve *Polat/Avusturya*, no. 12886/16, § 51, 20 Temmuz 2021; son olarak bk. *Aygun/Belçika*, no. 28336/12, § 50, 8 Kasım 2022), incelemesinde, mevcut davanın koşullarına özel bir dikkat göstermelidir (bu davaya uygulanabildiği ölçüde (*mutatis mutandis*) bk. *Bozcaada Kimisis Teodoku Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı/Türkiye* (no. 2), no. 37646/03 ve diğer 7 başvuru, § 68, 6 Ekim 2009). Sonuç olarak, başvuran vakıf tarafından talep edilen mülkiyetin, dini uygulamalarla yakından bağlantılı bir amacının bulunmasının muhtemel olması sebebiyle, 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi, Sözleşme'nin 9. maddesi ışığında yorumlanmalıdır.

B. 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiği iddiası hakkında

1. Kabul edilebilirlik hakkında

37. Hükümet, başvuran vakfın, 15 no.lu parselin bir mezarlık olduğu iddiasına itiraz etmekte ve iade edilen diğer parsellerden farklı olarak, bu taşınmaz üzerinde herhangi bir mezar veya kilise bulunmadığını belirtmektedir. Dolayısıyla Hükümet, başvuran vakfın 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında bir “mülke” sahip olmadığını ve bu sebeple, şikâyetin, Sözleşme hükümlerine *konu bakımından (ratione materiae)* uygun olmadığını ileri sürmektedir.

38. Ayrıca Hükümet, iç hukuk yollarının tüketilmediğini ileri sürmektedir. Hükümet, başvuran vakfın 5737 sayılı Kanun'un 11. maddesine (geçici) dayanılarak söz konusu mülkün iade edilmesi amacıyla Vakıflar Kuruluna talepte bulunma yönünde sahip olduğu imkânı kullanmadığını belirtmektedir. Hükümet, söz konusu hukuk yolunun makul bir başarı şansı sunan etkin bir hukuk yolu teşkil ettiğini ve ilgilinin ihtilaf konusu mülke ilişkin talebinin reddedilmesi durumunda, söz konusu mülkle ilgili bir tapunun kendisine verilmesi amacıyla idari bir dava açabileceğini ileri sürmektedir. Hükümet bu bağlamda, ulusal uygulamayı ileri sürmekte ve 1936 Beyannameleri'nde yer almayan bazı mülklerin dini azınlıklara ait olan vakıflara iade edildiğini hatırlatmaktadır.

39. Başvuran vakıf, mevcut davada Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin uygulanabilir olduğunu iddia ederek ve mevcut başvurunun Mahkemeye sunulmasından önce iç hukuk yollarını tükettiğini ileri sürerek, Hükümetin iddialarına karşı çıkmaktadır. Başvuran vakıf özellikle, 5737 sayılı Kanun'un 11. maddesi (geçici) tarafından öngörülen iadenin 1936 Beyannameleri'nde bulunan mülklerle ilgili olduğunu belirtmekte ve söz konusu parselin kendi Beynamesi'nde kayıtlı olan mülklerin bir parçası olmadığını ileri sürmektedir.

40. Mahkeme, Hükümetin *konu bakımından (ratione materiae)* bağdaşmazlığa ilişkin itirazının Mahkeme nezdinde sunulan şikâyetin esasıyla yakından ilişkili olduğu kanısına varmaktadır. Dolayısıyla Mahkeme, bu itirazı esasla birleştirmeye karar vermektedir.

41. Başvuran vakfın 5737 sayılı Kanun'un 11. maddesine (geçici) dayanarak iade talebinde bulunması gerektiği yönünde Hükümetin sunduğu iddiaya ilişkin olarak, Mahkeme her şeyden önce, bu hukuk yolunun mevcut başvurunun sunulmasının ardından oluşturulduğunu hatırlatmaktadır. Ardından Mahkeme, ilgilinin, ulusal mahkemelere, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında şikâyeti inceleme ve iddia edilen ihlali düzeltme imkânı verdiği kanaatine varmakta ve ilgilinin söz konusu mülkün

tapu siciline kendisi adına tescil edilmesi amacıyla sunduğu talebin Yargıtay tarafından nihai ret kararının verilmesine yol açtığını gözlemlemektedir. Mahkeme öte yandan, 5737 sayılı Kanun'un söz konusu 11. maddesinin (geçici) dini cemaatler tarafından kurulan vakıflara, 1936 Beyannameleri'nde belirtilen mülklerin tapu siciline kendileri adına kaydedilmesini talep etme imkânı sunması ve söz konusu parselin başvuran vakıf tarafından sunulan Beyanname'de kesin olarak yer almaması nedeniyle, yukarıda belirtilen hükme dayalı bir hukuk yolunun Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında başvuran vakıf tarafından sunulan şikâyetle çözüm getirecek nitelikte olduğu hususunda ikna olmamıştır. Dolayısıyla, bu hüküm ya da bazı mülklerin kadastro kaydında bir diğer vakıf adına kaydedildiği gerekçesiyle bir diğer vakfa iade edilmesi yönündeki Vakıflar Kurulunun kararı (yukarıda 32. paragraf) mevcut davayla ilgili değildir. Mahkeme, yukarıda belirtilen hususları dikkate alarak, tüketilmesi gereken iç hukuk yollarının başvurunun Mahkemeye sunulduğu tarihte değerlendirildiği yönündeki genel kuraldan ayrılmayı haklı gösteren herhangi bir özel koşulun bulunmadığı sonucuna varmaktadır. Sonuç olarak, Hükümetin ikinci itirazı kabul edilemeyecektir.

42. Mahkeme, bu şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olmadığını veya Sözleşme'nin 35. maddesinde belirtilen başka bir gerekçeyle kabul edilemez olmadığını tespit ederek, kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

2. Esas Hakkında

a) Tarafların İddiaları

43. Başvuran vakıf, Kadastro Kanunu'nun 14. maddesine atıfta bulunarak, ihtilaf konusu mülkün tapu siciline, talep edilen parsellerin tamamıyla birlikte, Hazine adına tescil edilmesi sırasında, kazandırıcı zaman aşımına ilişkin koşulları yerine getirdiğini ileri sürmektedir. Başvuran vakıf, 15 no.lu parselin mezarlık duvarının yerinin değiştirilmesi sayesinde, yol

genişletme çalışmaları sırasında düzeltildiği ve 2006 yılında mağazaların yapılmasından önce, söz konusu parselin 19 no.lu parselin -2007 yılında bir kadastronun düzenlenmesi sırasında oluşturulan- ve Süryani cemaatinin mezarlığının bir parçası olduğu yönündeki iddialarını tekrarlamaktadır. Başvuran vakıf, art arda gelen bu işlemlerin, bu konuda daha önce bilgilendirilmeksizin ve izni talep edilmeksizin, birçok parsel bölünen bölgedeki Süryani cemaatinin mülkü olan, söz konusu mezarlığın mülkiyetine idare tarafından yasaya aykırı olarak el konulması kapsamına girdiğini belirtmektedir.

44. Başvuran vakıf, iddiasını desteklemek için, 1985 yılında yapılan idari soruşturma sırasında dinlenen dört tanığın beyanlarını (yukarıda 6. paragraf) ve 2008 ve 2009 yıllarında söz konusu yerde yapılan keşifler kapsamında alınan tanık ifadelerini ve bu ifadelerin söz konusu dört mülkün daha önce bir bütün oluşturduğunu ve böylelikle başvuran vakıf tarafından mezarlık olarak kullanıldığını doğruladığını ileri sürmekte (yukarıda 11. paragraf) ve tapu siciline 65 cilt, 84 sayfa ve 35 sıra numarasıyla kaydedilen bilgilerde, “büyük mezarlık” olarak kayıtlı mülke ilişkin olarak, kendi ifadesine göre, 15 ve 19 no.lu parselleri kapsayan bir alan olan, 3.600 m²’lik bir yüz ölçümünden bahsedildiğini iddia etmektedir.

45. Başvuran vakıf öte yandan, Yargıtay, geri göndermeyle birlikte bir bozma kararını değil, ilk derece mahkemesi kararını düzeltici bir onama kararını kabul etmekle suçlamakta ve ayrıca Yargıtayın vardığı sonucun kendiliğinden çelişkili olduğunu, zira aynı nitelikteki parsellere ilişkin olarak farklı çözümler içerdiğini belirtmektedir. Başvuran vakıf bu bağlamda, hem ihtilaf konusu mülkün hem de 1986 tarihli idari soruşturmanın sonunda tapu siciline Hazine adına kaydedilen üç taşınmazın zilyetliğini elinde bulundurduğunu ileri sürmekte ve söz konusu mülkün düzenlenme amacının ilgili parselin üzerinde mağazaların yapılmasıyla birlikte 2006 yılında değiştirildiğinin açık olmasına rağmen, 2007 tarihli kadastro incelemesinin gerçekleştirildiği tarihte söz konusu mülkün düzenlenme amacının Yargıtay

tarafından dikkate alındığını ifade etmektedir. Dolayısıyla başvuran vakıf, ihtilaf konusu mülkün kendisi adına kaydedilmesine karar verilmesini reddederek, Yargıtayın yerleşik bir içtihadın tersi yönünde bir karar verdiğini ve 2006 yılında doğan ve Süryani cemaatinin mezarlığının bir kısmına yasaya aykırı olarak el konulmasından kaynaklanan bir emrivakiye boyun eğdiğini belirtmektedir.

46. Hükümet, başvuran vakfın, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında herhangi bir "mülke" sahip olmadığını belirtmektedir. Hükümet, ulusal mahkemeler tarafından verilen kararlara atıfta bulunarak, başvuran vakfın söz konusu mülkün maliki olarak tanınması yönündeki taleplerinin, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında "mülk" olarak nitelendirilmesi için iç hukukta yeterli bir dayanağa sahip olmadığını ileri sürmektedir. Hükümet, ihtilaf konusu mülkün başvuran vakıf tarafından sunulan 1936 Beyannamesi'nde kesin olarak yer almadığını belirtmekte ve sonuç olarak, bu mülkün hiçbir zaman kendi zilyetliğinde bulunmadığını belirtmektedir. Ayrıca Hükümet, başvuran vakfın parselin mülkiyetine ilişkin talebinin bir tapuya değil, kazandırıcı zaman aşımı kurallarına dayandığını ileri sürmekte ve ilgilinin davasını açarak, yirmi yıldan fazla bir süreden beri kesintisiz olarak elinde bulundurduğunu iddia ettiği ihtilaf konusu mülkün mülkiyetini elde etme beklentisine sahip olması halinde, ulusal mahkemelerin kendisi lehine karar vermeleri yönünde benzer bir beklentinin Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında bir "meşru beklenti" şekli olarak kabul edilemeyeceğini iddia etmektedir.

47. Hükümet öte yandan, Yargıtayın 9 Mayıs 2011 tarihli kararında, başvuran vakfın 15 no.lu parsel ile ilişkin zaman aşımı yoluyla kazanma koşullarını yerine getirip getirmediği hususunu ayrı olarak incelediğini ve dosyadaki belgelerin tamamı ışığında, bu hususa olumsuz yönde yanıt verdiğini ifade etmektedir. Hükümete göre, ilk derece mahkemesi tarafından ileri sürülen gerekçeden farklı olan bu ret gerekçesinin iki etkisi bulunmaktadır: Bir yandan, başvuran vakfın Kadastro Kanunu'nun 14.

maddesi uyarınca sürekli zilyetlik yoluyla bir mülkü kazanmasını engelleyen herhangi bir unsur mevcut değildir ve diğer yandan, kazandırıcı zaman aşımı koşulları 15 no.lu parsel ile ilişkin olarak bir araya gelmemiştir. Ardından Hükümet, Yargıtaya göre, söz konusu parselin mezarlık amacıyla düzenlenen diğer mülklerin tamamının bir parçası olmadığını ve başvuran vakfın bu mülkle ilgili ekonomik amacına uygun sürekli bir zilyetlikten yararlanamayacağını belirtmektedir.

48. Hükümet aynı zamanda, ihtilaf konusu parselin herhangi bir mezar ya da mezar kalıntısını veya başvuran vakfa ait olan herhangi bir başka yapıyı içermediğini ve bu mülkün söz konusu diğer üç parselle birlikte bir bütünü oluşturduğunun düşünülmesini sağlayacak herhangi bir kaydın daha fazla mevcut olmadığını ileri sürmektedir. Ayrıca Hükümet, ispat yükünün başvuran vakfa ait olduğunu ve dolayısıyla, başvuran vakfın söz konusu mülkün üzerinde kesintisiz olarak bir zilyetliği elinde bulundurduğunu kanıtlaması gerektiğini iddia etmektedir. Bu bağlamda Hükümet, mağazaların parselin kadastro işlemine tabi tutulmadan önce inşa edildiğini ve bu tarihten itibaren parselin düzenlenme amacının ticaretle ilgili olduğunu hatırlatarak, sonuç olarak, başvuran vakfın bu mülkün kadastroya kaydedildiği tarih olan 17 Eylül 2007 tarihinden itibaren yirmi yıldan fazla bir süre boyunca mülk üzerinde sürekli bir zilyetliği elinde bulundurduğunu kanıtlayacak bir durumda olmadığını ve ayrıca malik olarak söz konusu mülkün zilyetliğini ve mülkün ekonomik amacına uygun olarak kullanıldığını kanıtlayamadığını ileri sürmektedir. Bunun yanı sıra Hükümete göre, başvuran vakıf yalnızca ihtilaf konusu parselin aksine, mezarlık amacıyla düzenlenen söz konusu diğer üç mülkle ilgili olarak, kazandırıcı zaman aşımı yoluyla kazanma koşullarını yerine getirmiştir.

49. Son olarak, Hükümet, 18 Haziran 2020 tarihli yerel idarenin raporuna atıfta bulunarak (yukarıda 22. paragraf), Belediyenin yol olarak kullanılan bir parselin üzerine mağazalar inşa ettiğini ileri sürmekte ve mezarlığı

çevreleyen duvarın yerinin yol çalışmaları sırasında değiştirildiği yönünde başvuran vakfın sunduğu iddiayı kabul etmemektedir.

b) Mahkemenin Değerlendirmesi

i. Bir “Mülkün” Varlığı Hakkında

50. Mahkeme, bir başvuranın, yalnızca ihtilaf konusu kararların, Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesi anlamında kendi “mülkleriyle” ilgili olması durumunda, bu hükmün ihlalden şikâyet edebileceğini hatırlatmaktadır (*Radomilja ve diğerleri/Hırvatistan* [BD], no. 37685/10 ve 22768/12, § 142, 20 Mart 2018, diğer atıflarla birlikte). “Mülkler” kavramı, “güncel mülklerle” sınırlı olmamakta ve aynı zamanda başvuranın mülkiyet hakkından etkin bir şekilde yararlanma konusunda en azından meşru ve makul bir beklentiye sahip olduğunu iddia edebileceği alacakları da dâhil olmak üzere, malvarlığıyla ilgili değerleri de kapsayabilmektedir (*Hamer/Belçika*, no. 21861/03, § 75, AİHM 2007-V (özetler)). Mülkten yararlanmaya devam edebilme yönündeki meşru beklenti, “iç hukukta yeterli bir temele” dayanmalıdır (*Kopecký/Slovakya* [BD], no. 44912/98, § 52, AİHM 2004-IX).

51. Mahkeme, mevcut davada, başvuran vakfın talebinin bir tapuya (diğer kararlar arasında bk. *Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı/Türkiye*, no. 34478/97, § 49, 9 Ocak 2007) ya da kadastro kararı (*Arnavutköy Taksiarhis Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı/Türkiye* kararıyla karşılaştırmız, no. 27268/09, § 45, 15 Kasım 2022) veya önemli bir menfaat oluşturmak için yetkili makamların yeterince uzun ve anlamlı bir müsamaha göstermelerine dayanmadığını gözlemlemektedir (yukarıda anılan *Hamer* kararı, § 76; çeşitli durumların bir özeti için bk. *Elif Kızıl/Türkiye*, no. 4601/06, §§ 62-66, 24 Mart 2020). Dolayısıyla, ortaya çıkan sorun, 15 no.lu parselin maliki olduğuna karar verilmesi yönünde başvuran vakfın sunduğu talebin bununla birlikte, “malvarlığı değeri” ve dolayısıyla Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesi ile korunan “mülk” olarak nitelendirilmesi için ulusal hukukta

yeterli bir dayanağının bulunup bulunmadığı hususuyla ilgilidir (yukarıda anılan *Radomilja ve diğerleri* kararı, § 144).

52. Mahkeme, 15 no.lu parselin mülkiyetini talep eden başvuran vakfın mülkiyet hakkını tamamen açık, kesin ve kendi durumuna doğrudan uygulanabilir olan, yasal bir hukuk kuralına, yani kazandırıcı zaman aşımı koşullarını tanımlayan, Kadastro Kanunu'nun 14. maddesine dayandığını tespit etmektedir. Öte yandan, ilgili aynı zamanda, dini cemaatlere ait olan mezarlıkların özel statüsünden yararlanmaktaydı. Nitekim Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanun'un 1. maddesi uyarınca, başvuran vakıf gibi bu cemaatlerin dini kurumları, bu durumun iç hukuktaki yargılama sırasında tapu siciline mezarlık olarak ilgili adına kaydedilen diğer üç parselle ilişkin bir durum olması nedeniyle, mezarlık amacıyla düzenlenen taşınmazları kazanma imkânına sahip olmaktadır.

53. Başvuran vakıf, talebini desteklemek amacıyla, 2006 yılına kadar söz konusu mülke ilişkin elinde bulundurduğunu belirttiği zilyetliği ve kendi ifadesine göre, bu mülkün tapu siciline Hazine adına idari işlemle 1985 yılında tescil edilen, bölgedeki Süryani cemaatinin mezarlığının bir parçası olduğunu ileri sürmüştür. Özellikle, 1985 yılında yürütülen idari soruşturmadan, 2007 yılında kadastroya kaydedilmelerinin ardından Kadastro Mahkemesi nezdinde daha sonra bir davanın açılmasına yol açan mülklerin söz konusu cemaatin kullandığı üç mezarlığı içerdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Mahkeme, Kadastro Mahkemesi nezdinde yürütülen adli yargılama çerçevesinde 2008 ve 2009 yıllarında gerçekleştirilen iki denetim sırasında, ifadeleri dinlenen tanıkların oy birliğiyle, aralarında 15 no.lu parselin de bulunduğu söz konusu dört mülkün daha önce bir bütünü oluşturduğu ve mezarlık olarak kullanıldığı hususuna büyük bir önem atfetmektedir. Nitekim Kadastro Kanunu'nun 14. maddesi uyarınca, tanıkların beyanları kesintisiz bir zilyetliğe ilişkin olarak geçerli bir delil unsuru teşkil ettiğini göz ardı etmemek gerekmektedir (yukarıda 27. paragraf).

54. Mahkeme, yukarıda belirtilen hususları dikkate alarak, başvuran vakfın ihtilaf konusu mülkün mülkiyetini yetkili mahkemeler nezdinde talep etmek için yeterli unsurlara dayandığı kanısına varmaktadır. Dolayısıyla ve mevcut davanın gereklilikleri nedeniyle, Mahkeme, ilgilinin Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesi anlamında bir “mülk” teşkil eden bir malvarlığı menfaatine sahip olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla, söz konusu hüküm uygulanabilir niteliktedir. Bu nedenle, Mahkeme, söz konusu şikâyetin Sözleşme ile *konu bakımından (ratione materiae)* bağdaşmazlığına ilişkin itirazı reddetmektedir.

ii. *Mevcut Davada Uygulanabilir Olan, Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. Maddesine İlişkin Kural ve Usuli Güvenceler Hakkında*

55. Mahkeme, davanın kendine özgü koşulları ışığında, mevcut davanın başvuran vakfa ait olan bir mülkten doğrudan yoksun bırakılma durumuyla ya da bu mülkün kullanılmasına ilişkin düzenlemeyle ilgili olmadığı kanısına varmaktadır. Dolayısıyla, mevcut dava Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesine ilişkin belirli bir kategoride sınıflandırılmaz (bk. *bu davaya uygulanabildiği ölçüde (mutatis mutandis), Zafran/ Yunanistan*, no. 4056/08, § 33, 4 Ekim 2011).

56. Mahkeme aynı zamanda, usuli gereklilikler konusunda Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesinin sessiz kalmasına rağmen, mülkiyete saygı hakkına ilişkin adli bir yargılamanın yine ilgili kişiye, bu hüküm ile güvence altına alınan hakları ihlal edecek nitelikteki tedbirlere etkin bir şekilde itiraz etmek amacıyla yetkili makamlar nezdinde davasını dile getirme yönünde yeterli bir imkân sunması gerektiğini hatırlatmaktadır (*Liamberi ve diğerleri/ Yunanistan*, no. 18312/12, § 79, 8 Ekim 2020). Bu koşulun yerine getirilmesini sağlamak için, uygulanabilir prosedürlerin genel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerekmektedir. Mahkeme özellikle, usuli gerekliliklerin mülkiyet hakkına ilişkin sorunlar hakkında kişiler arasında ileri sürülen davalar için geçerli olması halinde, Devletin bu türden bir davaya

taraf olarak yer alması durumunda daha da önem taşıdığını yeniden ifade etmektedir (*Gereksar ve diğerleri/Türkiye*, no. 34764/05 ve diğer 3 başvuru, §§ 51-53, 1 Şubat 2011 ve ileri sürülen atıflar). Devlet özellikle, ulusal mahkemelere mülkiyet hakkına ilişkin davalarda etkin ve adil bir şekilde karar verme imkânı sağlayacak bir şekilde, gereken usuli güvenceleri sunan adli prosedürleri düzenleme yükümlülüğüne sahiptir (*Anheuser-Busch Inc./Portekiz* [BD], no. 73049/01, § 83, AİHM 2007-I ve *Bistrović/Hırvatistan*, no. 25774/05, § 33, 31 Mayıs 2007).

57. Dolayısıyla, başvuran vakfın mülkiyetine saygı gösterilmesine ilişkin genel hakkı, başvuran vakıf açısından 15 no.lu parsel ile ilişkin olayların tespiti bağlamında makul ve adil bir yaklaşımın ulusal mahkemeler tarafından benimsenmesini bekleme hakkını ve ulusal mahkemelerin özellikle 2006 yılından önce mezarlık olarak 15 no.lu parselin kullanılmasına ilişkin Kadastro Mahkemesi nezdinde başlatılan yargılama çerçevesinde tespit edilen unsurları kabul etmemelerini sağlayan gerekçelerin yine bu mahkemeler tarafından açıklanmasını isteme hakkını içermektedir. Dolayısıyla Mahkeme, söz konusu şikâyetin Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesine ilişkin genel hukuk kuralı ışığında incelenmesinin gerekli olduğu kanaatine varmaktadır.

58. Mahkeme öte yandan, kendisini ulusal mahkemelerin yerine koymakla yükümlü olmadığını hatırlatmaktadır. Ulusal mevzuatı yorumlama görevi, öncelikle ulusal makamlara, özellikle mahkemelere aittir (diğer kararların yanı sıra bk. *Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye* [BD], no. 13279/05, § 49, 20 Ekim 2011). Ayrıca Mahkeme, ulusal mahkemelerin bir temyiz makamı değildir ve bu mahkemeler tarafından işlendiği iddia edilen fiili veya hukuki hatalar, Sözleşme tarafından korunan hak ve özgürlükleri ihlal etmediği sürece, bu hataları incelemekle görevli değildir (diğer birçok karar arasında bk. *García Ruiz/İspanya* [BD], no. 30544/96, § 28, AİHM 1999-I). Mahkemenin görevi, ulusal mahkemelerin vardıkları

sonuçların Sözleşme ve Protokolleri tarafından güvence altına alınan haklarla uyumlu olup olmadığını araştırmaktır.

59. Mahkeme mevcut davada, söz konusu yerde yapılan iki keşif işleminin ve başvuran vakıf tarafından talep edilen dört parselle ilişkin unsurları toplamasının ardından, Kadastro Mahkemesi, söz konusu mülklerin başvuran vakfın yetkili makamlara sunduğu 1936 Beyannamesi'nde yer almadığı gerekçesiyle, ilgilinin talebini reddettiğini kaydetmektedir. Aynı mahkeme öte yandan, 15 no.lu parselin dışındaki söz konusu üç taşınmazın bir mezarlığı içerdiği ve kazandırıcı zaman aşımı yoluyla mezarlıkların mülkiyetinin kazanılmasının mümkün olmadığı kanısına varmıştır. Dolayısıyla Mahkeme, Kadastro Mahkemesinin 15 no.lu parselin 2006 yılından önce düzenlenme amacı ya da ilgilinin bu tarihten önce söz konusu mülke ilişkin sürekli bir zilyetliği elinde bulundurup bulundurmadığı hususunu incelemediğini gözlemlemektedir. Hâlbuki başvuran vakıf, bu mahkeme nezdinde, 15 no.lu parselin gerçekte 19 no.lu parselin bir parçası olduğunu ve yol genişletme çalışmaları sırasında mezarlık duvarının yerinin değiştirilmesinin ardından kurulduğunu iddia etmiştir. Mahkeme nezdinde taraflarca sunulan unsurlara göre, bu iddia özellikle sırasıyla 1985 tarihli idari soruşturma (yukarıda 6. paragraf) ve 2008 ve 2009 yıllarında söz konusu yerde gerçekleştirilen keşifler sırasında (yukarıda 11. paragraf) dinlenen tanıkların ifadeleriyle desteklenmiştir. Özellikle, 2008 ve 2009 yıllarında alınan tanık ifadeleri bağlamında bilhassa, söz konusu dört mülkün başlangıçta bir bütünü oluşturduğu ve bölgedeki Süryani cemaati mezarlığı olarak başvuran vakıf tarafından kullanıldığı ve ardından, 2006 yılında yolun genişletilmesi sırasında, eski mezarlık duvarının yıkıldığı, zira yeni duvarların daha sonra tüccarlara kiralanın mağazalarla aynı şekilde, 15 no.lu parselin bazı kısımlarının üzerine inşa edildiği belirtilmiştir. Mahkeme, adli bir yargılama kapsamında sunulan bu ifadelerin, 15 no.lu parselin mezarlığın bir parçası olduğunu ileri süren başvuran vakfın iddiasıyla tamamen uyumlu olduğunu tespit etmektedir.

60. Mahkeme, Yargıtayın 9 Mayıs 2011 tarihli kararla, ihtilaf konusu diğer üç parselle ilgili olarak ilk derece mahkemesinin 18 Mayıs 2009 tarihli kararını bozduğunu, ancak bununla birlikte, kendi değerlendirmesini ek soruşturmanın yapılmasına karar vermeksizin Kadastro Mahkemesinin değerlendirmesinin yerine koyarak, söz konusu kararın 15 no.lu parselle ilgili bölümünü kısmen onadığını saptamaktadır. Ayrıca Mahkeme, söz konusu kararın Yargıtay tarafından değiştirilen kısmının yalnızca hukuki bir sorunla ilgili olmadığını, aynı zamanda davanın çözümü için önem arz eden fiili bir sorunla, yani söz konusu mülkün zilyetliğiyle de ilgili olduğunu gözlemlemektedir. Şüphesiz, Yargıtay tarafından değiştirilen gerekçe, duruşmada daha önce yer alan fiili ve hukuki unsurlara dayanmıştır. Bununla birlikte, ilk derece mahkemesi gibi, Yargıtayın da 15 no.lu parselin 2006 yılından önce düzenlenme amacı ya da ilgilinin bu tarihten önce söz konusu taşınmaza ilişkin zilyetliği elinde bulundurduğu yönünde sunduğu iddialara yönelik incelemede bulunmadığını göz ardı etmemek gerekmektedir (yukarıda 15. paragraf).

61. Nitekim Mahkeme, Yargıtayın mülklerin kadastroya kaydedilmesi sırasında gerçekleştirilen “tespitlerin yapıldığı tarihte” kazandırıcı zaman aşımı koşullarının 15 no.lu parsel ile ilişkin olarak bir araya gelmediği ve başvuran vakfın “bu mülke ilişkin yeterli ekonomik amacına uygun bir zilyetliği [elinde bulundurmadığı]” kanısına vardığını tespit etmektedir (yukarıda 15. paragraf). Hükümet, Yargıtayın söz konusu talebi reddederken, bir kadastronun düzenlendiği tarih olan 2007 yılında 15 no.lu parselin mülkiyetinin kullanım amacını kesin olarak dikkate aldığını ileri sürmektedir. Hâlbuki bu dönemde, söz konusu parselin mezarlık olarak kullanılmadığı ve mağazaların buraya 2006 yılında inşa edilmesi nedeniyle, başvuran vakfın bu parsel ile ilişkin zilyetliği elinde bulundurmadığı kesindir. Dolayısıyla Yargıtay, talebi reddetmek için, bununla birlikte, başvuran vakfın bu mülkün kadastroya kaydedilmesinden önceki durumuna ilişkin olarak ileri sürdüğü iddialara cevap vermeksizin, doğrulanmış bir olaya dayanmıştır. Hâlbuki

başvuran vakıf, 28 Ocak 2008 tarihli temyiz başvurusunda, kadastro sonuçlarına kesin olarak itiraz etmiş ve 2006 yılından ve dolayısıyla, kadastronun oluşturulmasından önce, bu mülkün, kendi ifadesine göre, kendisine daha sonra kendisine iade edilen diğer üç mülk gibi Süryani cemaatinin mezarının bir parçası olduğu gerekçesiyle, 15 no.lu parselin tapu siciline kendisi adına tescil edilmesini talep etmiştir.

62. Mahkeme, Yargıtayın 9 Mayıs 2011 tarihli kararında tespit ettiği üzere, Türk hukuku uyarınca, kazandırıcı zamanaşımı koşullarının mülkün Hazine adına idari tescilinin yapıldığı tarihte -mevcut davada, 13 Şubat 1986 tarihinde- yerine getirilmiş olması halinde, söz konusu kaydın bu mülkün mülkiyetinin talep edilmesine dayanan, mülkün gerçek maliki karşısında hukuki bir değere sahip olmadığını kaydetmektedir. Öte yandan Yargıtay, söz konusu diğer üç parselin mezarlık olarak kullanılmaya devam edildiğini dikkate alarak, Kadastro Kanunu'nun 14. maddesi ve Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanun'un 1. maddesi uyarınca söz konusu mülklerin tapu siciline başvuran vakıf adına kaydedilmesine karar vermiştir (yukarıda 15. paragraf).

63. Mahkeme, ulusal mahkemelerin 15 no.lu parselin başvuran vakfın iddia ettiği gibi, 2006 yılından önce Süryani cemaatinin mezarlığının bir parçası olduğunu tespit etmeleri halinde, bu mahkemelerin aynı zamanda bilhassa Kadastro Kanunu'nun 14. maddesi uyarınca, bu mülkün tapu siciline ilgili adına tescil edilmesine karar vermeleri gerektiğini gözlemlemektedir. Aynı şekilde, bu nedenle ve Türk hukukunun uygulanmasıyla (yukarıda 30. paragraf), başvuran vakıf aynı zamanda, Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanun'un 1. maddesi uyarınca mezarlık olarak kullanılan taşınmazları kazanma imkânına sahip olan, dini cemaatlere ait olan vakıfların özel statüsünden de yararlanabilirdi (yukarıda 29. paragraf).

64. Bununla birlikte, Yargıtay, 9 Mayıs 2011 tarihli kararında, Kadastro Mahkemesinin, 15 no.lu parselin 2006 yılından önce mezarlığın bir parçası olduğunu ve dolayısıyla hem bu mülk hem de diğer üç parsel üzerinde sürekli

bir zilyetlikten yararlanmakta haklı olduğunu ileri süren başvuran vakfın sunduğu iddiaların dayandığı olgusal temeli araştırmak ya da denetlemek amacıyla ek bir soruşturma yapmasına karar vermeksizin, ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır. Mahkeme, söz konusu karardan, başvuran vakıf tarafından ileri sürülen bu iddianın gerçekte dinlendiğinin, yani kendisine başvurulmuş mahkemeler tarafından usulüne uygun olarak incelendiğinin anlaşılmadığı kanısına varmaktadır.

65. Son olarak Mahkeme, söz konusu parselin hiçbir zaman mezarlık amacıyla düzenlenmediği yönünde Hükümetin sunduğu iddiaya herhangi bir önem veremez. Hükümet, 18 Haziran 2020 tarihli yerel idarenin raporuna dayanarak (yukarıda 22. paragraf), gerçekte 15 no.lu parselin 2006 yılında mağazaların inşa edilmesine kadar yol olarak kullanıldığını ileri sürmektedir. Bununla birlikte, Hükümetin bu raporun bir nüshasını sunmadığını gözlemek gerekmektedir. Dahası, Mahkemenin ulusal sisteme nazaran ikincil görevi dikkate alındığında, 15 no.lu parselin başlangıçta düzenlenme amacının belirlenmesi bakımından bu raporda varılan sonuçların uygunluğu hakkında karar verme görevi Mahkemeye ait değildir.

66. Mahkeme, yukarıda belirtilen hususlar ışığında, gerekli usuli güvenceleri sunan adli yargılamaları sağlama yükümlülüğüne mevcut davada uyulmadığı ve Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi tarafından korunan, başvuran vakfın mülküne saygı gösterilmesi yönündeki genel hakkının ihlal edildiği kanaatine varmaktadır.

67. Dolayısıyla, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ihlal edilmiştir.

C. Sözleşme'nin 9. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası Hakkında

68. Mahkeme, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında Mahkeme tarafından geliştirilen gerekçeyi dikkate alarak,

Sözleşme'nin 9. maddesi kapsamında sunulan şikâyetin kabul edilebilirliği ve esasının ayrı olarak incelenmesinin gerekli olmadığı kanısına varmaktadır.

II. SÖZLEŞME'YE İLİŞKİN DİĞER İHLAL İDDİALARI HAKKINDA

69. Başvuran vakıf, Sözleşme'nin 6. maddesini ileri sürerek ve aynı olaylara dayanarak, ulusal mahkemeler nezdinde yürütülen adli yargılamanın hakkaniyete uygun olmamasından şikâyet etmekte ve özellikle Yargıtayın vardığı sonucun aynı nitelikteki parsellere ilişkin olarak farklı çözümlerle sonuçlanması nedeniyle kendiliğinden çelişkili olduğunu ileri sürmektedir.

Başvuran vakıf aynı zamanda, din, ırk ve ulusal bir azınlığa aidiyete dayalı bir ayrımcılığa maruz kaldığını ve Sözleşme'nin 9. maddesi ve Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesiyle birlikte Sözleşme'nin 14. maddesinin ihlal edildiğini belirtmektedir.

70. Mahkeme, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi açısından izlediği gerekçeyi göz önünde bulundurarak, söz konusu şikâyetlerin kabul edilebilirliği ve esasının ayrı olarak incelenmesinin gerekmediği kanaatine varmaktadır.

III. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

71. Sözleşme'nin 41. maddesi uyarınca,

“Eğer Mahkeme, bu Sözleşme ve Protokolleri'nin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

72. Başvuran vakıf, esasen, ihtilaf konusu mülkün bölgedeki Süryani cemaatinin mezarlığının bir parçası olduğunu dikkate alarak, maruz kaldığı kanısına vardığı zararın Hükümet tarafından telafi edilmesi için en uygun

yolun 15 no.lu parselin kendisine iade edilmesi olduğunu belirtmektedir. Başvuran vakıf, Hükümetin bu mülkü iade edememesi durumunda, bir tazminatın ödenmesini öngörmeye hazır olduğunu belirtmekte ve 44.712,61 avro tutarında olduğunu belirttiği, mülkün piyasa değerine tekabül eden bir meblağı talep etmektedir. Başvuran vakıf öte yandan, kendi ifadesine göre, 2006 yılından itibaren mülkten yararlanılmamasından doğan zarar nedeniyle 37.228,18 avro talep etmektedir. Ayrıca başvuran vakıf, manevi zarar nedeniyle 30.000 avro talep etmektedir.

73. Hükümet, başvuran vakfın taleplerinin tamamına itiraz etmekte ve bu bağlamda, *Kaynar ve diğerleri/Türkiye* davasını (no. 21104/06 ve diğer 2 başvuru, §§ 64 ila 82, 7 Mayıs 2019) ileri sürerek, Mahkemeyi Sözleşme'nin 41. maddesinin uygulanması hususunu Tazminat Komisyonuna geri göndermeye davet etmektedir.

74. Mahkeme, maddi zarara ilişkin taleplerle ilgili olarak, tespit edilen ihlal ile iddia edilen zarar arasında herhangi bir nedensellik bağı görmemektedir, zira aşağıda tespit edilen usuli yetersizliklerin bulunmaması nedeniyle başvuran vakıf tarafından sunulan başvurular bağlamında varılan sonuca ilişkin olarak herhangi bir tahminde bulunulamaz. Ayrıca Mahkeme, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında Mahkeme tarafından tespit edilen ihlalin niteliğini göz önünde bulundurarak, bu ihlali düzeltmenin en uygun yolunun ilke olarak, yeni bir yargılamanın yapılması veya yargılanmanın yenilenmesi olduğu kanısına varmaktadır. Dolayısıyla Mahkeme, bu bağlamda ileri sürülen talebi reddetmektedir.

75. Mahkeme, manevi zararlar ile ilgili olarak, ilgili içtihadını göz önünde bulundurarak, söz konusu zararın miktarını bizzat belirleyecek bir durumda bulunması nedeniyle, bu sorunun ulusal hukuk sistemine geri gönderilmesinin yararlı olmadığı kanısına varmaktadır. Mahkeme, ihlal tespitinin dayandığı gerekçeleri dikkate alarak, başvuran vakfa, bu meblağ üzerinden ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, manevi tazminat olarak 5.000 avro ödenmesine karar vermektedir.

B. Masraf ve Giderler

76. Başvuran vakıf, ulusal mahkemeler nezdinde yürütülen yargılama kapsamında yaptığını belirttiği masraf ve giderler bağlamında ve Mahkeme nezdinde yürütülen yargılama için 11.699,77 avro talep etmektedir. Başvuran vakfa göre, bu meblağ, kısmen kendi davası için iki yüz yirmi iki çalışma saati ayıran temsilcisinin hizmet ücretine (8.738,43 avro) ve kısmen maruz kalınan masraflara (2.961,34 avro) karşılık gelmektedir. Başvuran vakıf, kanıtlayıcı belge olarak, avukatı tarafından gerçekleştirilen çalışmaya ilişkin ayrıntılı bir saatlik ücret dekontu, baroların avukat hizmet ücretlerine ilişkin referans tablosu ve buna ilişkin faturalarla birlikte maruz kalınan masrafların bir dekontunu ibraz etmektedir.

77. Hükümet, başvuran vakfın taleplerini kabul etmemektedir.

78. Mahkemenin içtihadına göre, bir başvurana, yalnızca bu masraf ve giderlerin gerçekliğini, gerekliliğini ve miktarlarının makul niteliğini ispatlaması durumunda, bu masraf ve giderler geri ödenebilmektedir (diğer kararlar arasında bk. *L.B./Macaristan* [BD], no. 36345/16, § 149, 9 Mart 2023). Mahkeme, mevcut davada, elinde bulunan belgeleri ve yukarıda belirtilen kriterleri göz önünde bulundurarak, başvuran vakfa, bu meblağ üzerinden ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, tüm masraf ve giderler için 7.000 avro ödenmesinin makul olduğuna karar vermektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi bağlamındaki şikâyetin *konu bakımından (ratione materiae)* bağdaşmaz olduğuna dair ilk itirazın *esasla birleştirilmesine* ve reddedilmesine;
2. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesine dayanan şikâyetin kabul edilebilir olduğuna;

3. Sözleşme'ye Ek 1. No.lu Protokolün 1. maddesinin ihlal edildiğine;
4. Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası ve Sözleşme'nin 9. maddesine ve Sözleşme'nin 9. maddesi ve Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesiyle birlikte, Sözleşme'nin 14. maddesine dayanan şikâyetlerin kabul edilebilirliği veya esasının ayrı olarak incelenmesine gerek olmadığına;
5. a) Davalı Devlet tarafından başvuran vakfa, Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, işbu kararın kesinleşeceği tarihten itibaren üç aylık bir süre içinde, ödeme tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere aşağıdaki meblağları ödemekle yükümlü olduğuna:
 - i. Manevi tazminat olarak, bu meblağ üzerinden ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, 5.000 avro (beş bin avro);
 - ii. Masraf ve giderler için, başvuran vakıf tarafından bu meblağ üzerinden ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, 7.000 avro (yedi bin avro);b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme tarihine kadar, bu tutarlara Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;
6. Adil tazmine ilişkin kalan taleplerin reddine

karar vermiştir.

MİDYAT MOR GABRIEL MANASTIRI VAKFI/TÜRKİYE KARARI

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları gereğince, 3 Ekim 2023 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdürü

Arnfinn Bårdsen
Başkan